

ALTERRA

WAGENINGEN UR

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Henk van Blitterswijk
Fabrice Ottburg
Alterra, oktober 2006

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Opdrachtgever: Gemeente Ede

Contactpersonen bij de gemeente Ede: Adri Koch en Carlo van Rijswijk

Auteurs: Henk van Blitterswijk en Fabrice Ottburg

Fotos Zandhagedis: Fabrice Ottburg

Kaart: Arjan Griffioen

E-mail: henk.vanblitterswijk@wur.nl / fabrice.ottburg@wur.nl

Telefoon: 0317 477738 / 03 17 477969

Oktober 2006

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Resultaten	3
2.1. Zandhagedis	3
2.2. Overige waarnemingen dieren en planten	5
3. Conclusies en aanbevelingen	6
Literatuur	7

1. Inleiding

Tijdens overleg met de gemeente Ede over het ENKA terrein, bleek dat de gemeente voor het gehele plangebied Ede Oost behoefte had aan een overzicht van de plekken die geschikt zijn als leefgebied voor de Zandhagedis, *Lacerta agilis*.

Op 3 juli 2006 hebben Fabrice Ottburg en Henk van Blitterswijk een quickscan uitgevoerd in het plangebied Ede-Oost, met uitzondering van het ENKA-terrein (hiervoor waren de gegevens al beschikbaar; Van Blitterswijk, Ottburg en Stumpel, 2005). Tijdens het veldbezoek was het weer onbewolkt, zonnig en met een temperatuur van 32 °C.

2. Resultaten

2.1. Zandhagedis

De gebieden die geschikt zijn voor de zandhagedis, en waar ze naar verwachting ook daadwerkelijk voorkomen, bevinden zich verspreid op de kazerneterreinen en langs de spoorlijn tussen Arnhem en Utrecht (zie kaart, Figuur 1). Om de geschiktheid te beoordelen hebben de volgende criteria een rol gespeeld: de vegetatie, de structuur van de vegetatie, de ligging (expositie) van de terreinen en de aanwezigheid van open zand. Door de hoge temperaturen zijn tijdens dit veldbezoek geen zandhagedissen waargenomen. Tijdens eerder veldbezoek (zomer 2005) zijn langs de spoorlijn wel zandhagedissen waargenomen; hun aanwezigheid was overigens al langere tijd bekend. Dat geldt ook de aanwezigheid van Zandhagedissen op de terreinen ten oosten van de kazernes. Op 19-09-2006 is tijdens de open dag op de kazerneterreinen een subadulte Zandhagedis waargenomen (Stumpel 2006, mondelinge mededeling)

De potentiële habitat van de Zandhagedis is tijdens het veldbezoek handmatig op een kaart ingetekend (Figuur 1 in rood). Later zijn deze terreintjes op een GIS-kaart ingetekend, waarna de oppervlakte is berekend. Op de kazerneterreinen gaat het om overwegend kleine gebiedjes. Deze gebiedjes functioneren in een netwerk van habitats voor de Zandhagedis, waarbij de bronpopulatie zich bevindt op het naastgelegen terrein van de Sysselt.

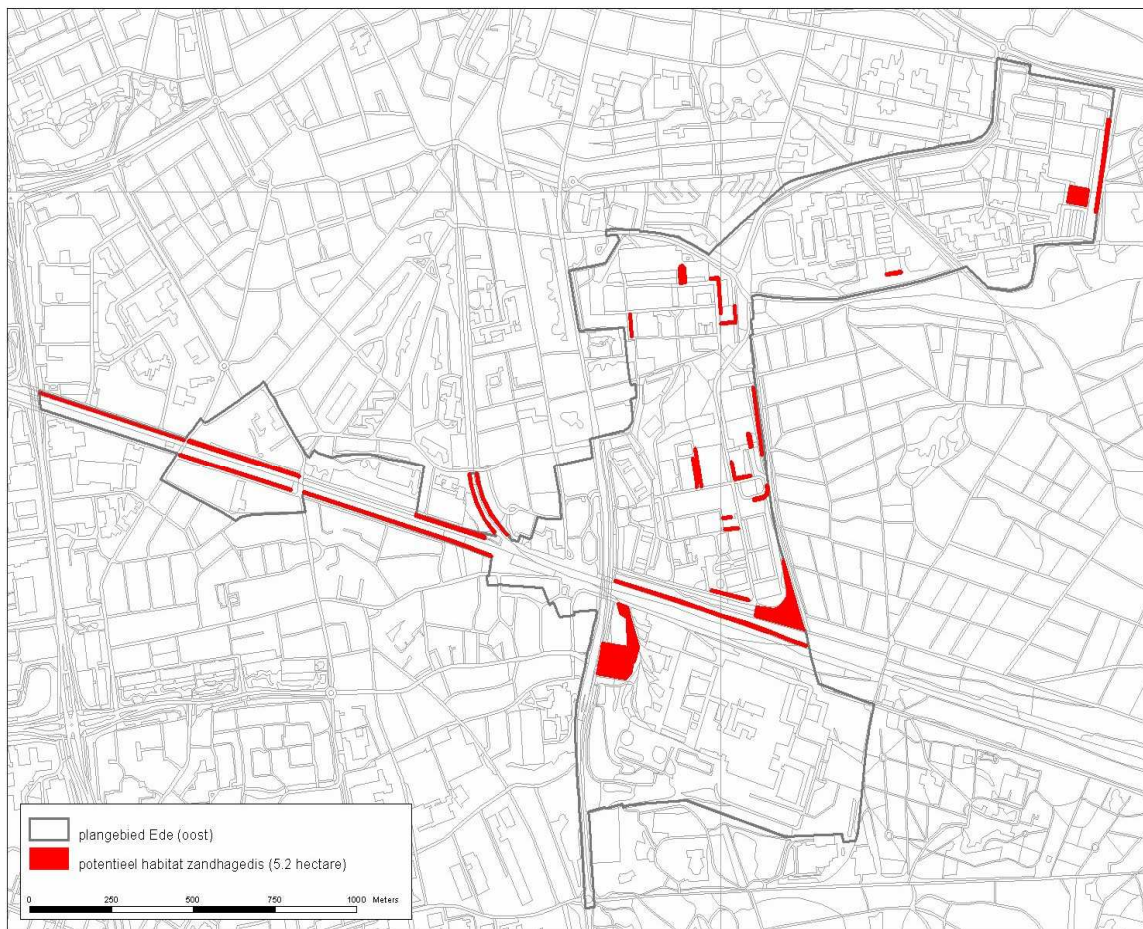
In totaal werd 5,2 hectare aan potentiële habitat voor de zandhagedis aangetroffen. (Dit is zonder de potentiële habitat van 6 hectare op het ENKA-terrein; het totale potentiële compensatiegebied voor Ede Oost is daarmee 11,2 hectare).

Een van de redenen waarom grote delen van de kazerneterreinen ongeschikt zijn voor de zandhagedis, is dat de grasvelden tussen de gebouwen vaak worden gemaaid (gemillimeterd). De perken bestaan voornamelijk uit laurierkers en coniferen, waarbij foerageer-, en verblijfmogelijkheden voor de zandhagedis ontbreken.

Opvallend was ook dat bijna overal de wilde zwijnen ontbraken. Het hekwerk rondom de kazerneterreinen is goed onderhouden waardoor wilde zwijnen het terrein niet op kunnen

komen. Op het nabij gelegen ENKA terrein zorgde de wroetactiviteit voor de zwijnen juist voor geschikte open plekken voor de zandhagedis.

Het is belangrijk om rekening te houden met vestiging van Zandhagedissen als het huidige beheer stopt! Kolonisatie van het kazerneterrein door Zandhagedissen vindt dan plaats vooral door rondtrekkende jonge dieren, vanuit de gebieden langs de spoorlijn, vanuit de nu al geschikte plekken op het kazerneterrein en vanuit de Sysself. Dit kan binnen één seizoen gebeuren.

Figuur 1 Masterplan Ede Oost met potentiële habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) (Uitgezonderd ENKA terrein; daarover is een afzonderlijke rapportage beschikbaar)

2.2. Overige waarnemingen dieren en planten

Hazelworm

Veel randen langs bossen en perken op de kazerneterreinen zijn uitermate geschikt voor de Hazelworm (*Anguis fragilis*) en ook alle beboste ruigten vormen potentiële habitat. Bij gunstige weersomstandigheden zullen ze zeker worden aangetroffen.

Wanneer de habitat in de toekomst zou verdwijnen, zal voor deze soort compensatie plaats moeten vinden. Het is daarom nuttig om nu alvast een indruk te krijgen van de grootte van de populatie Hazelwormen. Dat kan bijvoorbeeld door middel van het leggen van houten plaatjes (waar ze graag onder kruipen) en deze vervolgens controleren op aanwezigheid van de dieren. Dit is een arbeidsintensieve methode, die tenminste één seizoen uitgevoerd dient te worden, met twee controles per week.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn op beide kazerneterreinen waargenomen. Ook is waargenomen dat ze in enkele gebouwen onder de dakpannen invliegen, er is dus sprake van broedgevallen op het kazerneterrein.

Vleermuizen

De aanwezigheid van gaten in de gebouwen (onder andere aan de onderzijde van dakgoten en in boeien), gecombineerd met de grote lengte aan bosranden, lanen, etc, maakt het zeer waarschijnlijk dat er verschillende soorten vleermuizen op de kazerneterreinen voorkomen. Het is aan te bevelen om in een vroeg stadium te inventariseren welke soorten het betreft en waar en in welke aantallen ze voorkomen.

Overige soorten

Tijdens de quickscan voor de zandhagedis is niet doelgericht of volgens een bepaalde methodiek op andere soorten geïnventariseerd. De onderstaande soortenlijst betreft soorten die toevallig zijn waargenomen.

Vogels

- Kleine bonte specht
- Groenling
- Boomklever
- Buizerd
- Gierzwaluw
- Tuinfluiter
- Tjiftjaf
- Vink
- Merel
- Heggemus
- Vlaamse gaai
- Zanglijster

- Goudvink
- Boomvalk

Zoogdieren

- Konijn
- Eekhoorn

Vlinders

- Bruin zandoogje
- Jacobsvlinder

Libellen

- Paardenbijter

Planten

- Breedbladige wespenorchis

3. Conclusies en aanbevelingen

Op de kazerneterreinen is ca. 5,2 hectare geschikt habitat voor de zandhagedis aanwezig. Plekken waar de Zandhagedis voorkomt, genieten bescherming volgens de Flora- en faunawet. Wanneer het leefgebied voor de Zandhagedis vanwege bijvoorbeeld zwaarwegende maatschappelijke belangen toch zou verdwijnen, zal in het plangebied of, wanneer dit niet mogelijk is, elders eenzelfde oppervlakte moeten worden gecompenseerd. Het ontwikkelen van nieuw habitat kan echter enkele jaren duren. Behoud van de nu geschikte plekken heeft daarom de voorkeur, mits er sprake is van voldoende bescherming en adequaat beheer, ook op de langere termijn.

Op de kazerneterreinen is sprake van een grote afwisseling van ruigte, bos, gras, bomenrijen, lanen en plantsoenen. Deze afwisseling maakt het gebied geschikt voor veel verschillende soorten vogels, vleermuizen en andere dieren. Bij de planontwikkeling is het vanuit natuurbelangen zeer gewenst om bestaande infrastructuur te gebruiken, te bouwen op plekken die nu ook zijn bebouwd en bestaand bos en beboste ruigten te handhaven. In het gebied zijn veel kansen om de natuur van het Veluws natuurgebied binnen de grenzen van de nieuw te ontwikkelen woonwijk te halen en op die manier de mogelijk negatieve effecten op de omliggende natuur te verzachten.

Literatuur

Blitterswijk, H. van, F.G.W.A. Ottburg en A.H.P. Stumpel, 2005. *Spint de natuur garen bij de berinrichting van het ENKA-terrein? Inventarisatie van beschermde planten- en diersoorten op het voormalige fabrieksterrein van ENKA in de gemeente Ede en inschatting van de effecten van sanering en berinrichting*. Alterra-rapport 1286, Alterra, Wageningen.

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Henk van Blitterswijk
Fabrice Ottburg
Alterra, oktober 2006

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Opdrachtgever: Gemeente Ede

Contactpersonen bij de gemeente Ede: Adri Koch en Carlo van Rijswijk

Auteurs: Henk van Blitterswijk en Fabrice Ottburg

Fotos Zandhagedis: Fabrice Ottburg

Kaart: Arjan Griffioen

E-mail: henk.vanblitterswijk@wur.nl / fabrice.ottburg@wur.nl

Telefoon: 0317 477738 / 03 17 477969

Oktober 2006

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Resultaten	3
2.1. Zandhagedis	3
2.2. Overige waarnemingen dieren en planten	5
3. Conclusies en aanbevelingen	6
Literatuur	7

1. Inleiding

Tijdens overleg met de gemeente Ede over het ENKA terrein, bleek dat de gemeente voor het gehele plangebied Ede Oost behoefte had aan een overzicht van de plekken die geschikt zijn als leefgebied voor de Zandhagedis, *Lacerta agilis*.

Op 3 juli 2006 hebben Fabrice Ottburg en Henk van Blitterswijk een quickscan uitgevoerd in het plangebied Ede-Oost, met uitzondering van het ENKA-terrein (hiervoor waren de gegevens al beschikbaar; Van Blitterswijk, Ottburg en Stumpel, 2005). Tijdens het veldbezoek was het weer onbewolkt, zonnig en met een temperatuur van 32 °C.

2. Resultaten

2.1. Zandhagedis

De gebieden die geschikt zijn voor de zandhagedis, en waar ze naar verwachting ook daadwerkelijk voorkomen, bevinden zich verspreid op de kazerneterreinen en langs de spoorlijn tussen Arnhem en Utrecht (zie kaart, Figuur 1). Om de geschiktheid te beoordelen hebben de volgende criteria een rol gespeeld: de vegetatie, de structuur van de vegetatie, de ligging (expositie) van de terreinen en de aanwezigheid van open zand. Door de hoge temperaturen zijn tijdens dit veldbezoek geen zandhagedissen waargenomen. Tijdens eerder veldbezoek (zomer 2005) zijn langs de spoorlijn wel zandhagedissen waargenomen; hun aanwezigheid was overigens al langere tijd bekend. Dat geldt ook de aanwezigheid van Zandhagedissen op de terreinen ten oosten van de kazernes. Op 19-09-2006 is tijdens de open dag op de kazerneterreinen een subadulte Zandhagedis waargenomen (Stumpel 2006, mondelinge mededeling)

De potentiële habitat van de Zandhagedis is tijdens het veldbezoek handmatig op een kaart ingetekend (Figuur 1 in rood). Later zijn deze terreintjes op een GIS-kaart ingetekend, waarna de oppervlakte is berekend. Op de kazerneterreinen gaat het om overwegend kleine gebiedjes. Deze gebiedjes functioneren in een netwerk van habitats voor de Zandhagedis, waarbij de bronpopulatie zich bevindt op het naastgelegen terrein van de Sysselt.

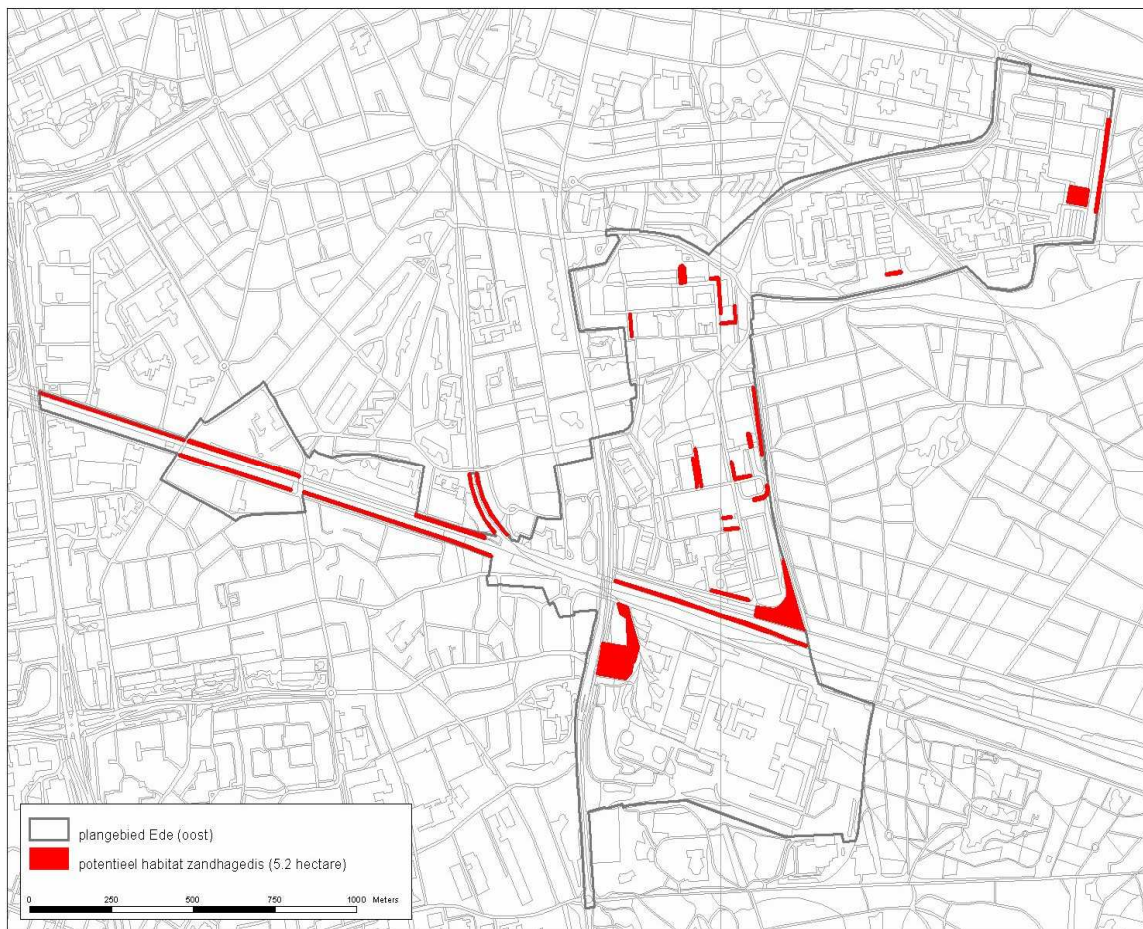
In totaal werd 5,2 hectare aan potentiële habitat voor de zandhagedis aangetroffen. (Dit is zonder de potentiële habitat van 6 hectare op het ENKA-terrein; het totale potentiële compensatiegebied voor Ede Oost is daarmee 11,2 hectare).

Een van de redenen waarom grote delen van de kazerneterreinen ongeschikt zijn voor de zandhagedis, is dat de grasvelden tussen de gebouwen vaak worden gemaaid (gemillimeterd). De perken bestaan voornamelijk uit laurierkers en coniferen, waarbij foerageer-, en verblijfmogelijkheden voor de zandhagedis ontbreken.

Opvallend was ook dat bijna overal de wilde zwijnen ontbraken. Het hekwerk rondom de kazerneterreinen is goed onderhouden waardoor wilde zwijnen het terrein niet op kunnen

komen. Op het nabij gelegen ENKA terrein zorgde de wroetactiviteit voor de zwijnen juist voor geschikte open plekken voor de zandhagedis.

Het is belangrijk om rekening te houden met vestiging van Zandhagedissen als het huidige beheer stopt! Kolonisatie van het kazerneterrein door Zandhagedissen vindt dan plaats vooral door rondtrekkende jonge dieren, vanuit de gebieden langs de spoorlijn, vanuit de nu al geschikte plekken op het kazerneterrein en vanuit de Sysself. Dit kan binnen één seizoen gebeuren.

Figuur 1 Masterplan Ede Oost met potentiële habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) (Uitgezonderd ENKA terrein; daarover is een afzonderlijke rapportage beschikbaar)

2.2. Overige waarnemingen dieren en planten

Hazelworm

Veel randen langs bossen en perken op de kazerneterreinen zijn uitermate geschikt voor de Hazelworm (*Anguis fragilis*) en ook alle beboste ruigten vormen potentiële habitat. Bij gunstige weersomstandigheden zullen ze zeker worden aangetroffen.

Wanneer de habitat in de toekomst zou verdwijnen, zal voor deze soort compensatie plaats moeten vinden. Het is daarom nuttig om nu alvast een indruk te krijgen van de grootte van de populatie Hazelwormen. Dat kan bijvoorbeeld door middel van het leggen van houten plaatjes (waar ze graag onder kruipen) en deze vervolgens controleren op aanwezigheid van de dieren. Dit is een arbeidsintensieve methode, die tenminste één seizoen uitgevoerd dient te worden, met twee controles per week.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn op beide kazerneterreinen waargenomen. Ook is waargenomen dat ze in enkele gebouwen onder de dakpannen invliegen, er is dus sprake van broedgevallen op het kazerneterrein.

Vleermuizen

De aanwezigheid van gaten in de gebouwen (onder andere aan de onderzijde van dakgoten en in boeien), gecombineerd met de grote lengte aan bosranden, lanen, etc, maakt het zeer waarschijnlijk dat er verschillende soorten vleermuizen op de kazerneterreinen voorkomen. Het is aan te bevelen om in een vroeg stadium te inventariseren welke soorten het betreft en waar en in welke aantallen ze voorkomen.

Overige soorten

Tijdens de quickscan voor de zandhagedis is niet doelgericht of volgens een bepaalde methodiek op andere soorten geïnventariseerd. De onderstaande soortenlijst betreft soorten die toevallig zijn waargenomen.

Vogels

- Kleine bonte specht
- Groenling
- Boomklever
- Buizerd
- Gierzwaluw
- Tuinfluiter
- Tjiftjaf
- Vink
- Merel
- Heggemus
- Vlaamse gaai
- Zanglijster

- Goudvink
- Boomvalk

Zoogdieren

- Konijn
- Eekhoorn

Vlinders

- Bruin zandoogje
- Jacobsvlinder

Libellen

- Paardenbijter

Planten

- Breedbladige wespenorchis

3. Conclusies en aanbevelingen

Op de kazerneterreinen is ca. 5,2 hectare geschikt habitat voor de zandhagedis aanwezig. Plekken waar de Zandhagedis voorkomt, genieten bescherming volgens de Flora- en faunawet. Wanneer het leefgebied voor de Zandhagedis vanwege bijvoorbeeld zwaarwegende maatschappelijke belangen toch zou verdwijnen, zal in het plangebied of, wanneer dit niet mogelijk is, elders eenzelfde oppervlakte moeten worden gecompenseerd. Het ontwikkelen van nieuw habitat kan echter enkele jaren duren. Behoud van de nu geschikte plekken heeft daarom de voorkeur, mits er sprake is van voldoende bescherming en adequaat beheer, ook op de langere termijn.

Op de kazerneterreinen is sprake van een grote afwisseling van ruigte, bos, gras, bomenrijen, lanen en plantsoenen. Deze afwisseling maakt het gebied geschikt voor veel verschillende soorten vogels, vleermuizen en andere dieren. Bij de planontwikkeling is het vanuit natuurbelangen zeer gewenst om bestaande infrastructuur te gebruiken, te bouwen op plekken die nu ook zijn bebouwd en bestaand bos en beboste ruigten te handhaven. In het gebied zijn veel kansen om de natuur van het Veluws natuurgebied binnen de grenzen van de nieuw te ontwikkelen woonwijk te halen en op die manier de mogelijk negatieve effecten op de omliggende natuur te verzachten.

Literatuur

Blitterswijk, H. van, F.G.W.A. Ottburg en A.H.P. Stumpel, 2005. *Spint de natuur garen bij de berinrichting van het ENKA-terrein? Inventarisatie van beschermde planten- en diersoorten op het voormalige fabrieksterrein van ENKA in de gemeente Ede en inschatting van de effecten van sanering en berinrichting*. Alterra-rapport 1286, Alterra, Wageningen.

ALTERRA

WAGENINGEN UR

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Henk van Blitterswijk
Fabrice Ottburg
Alterra, oktober 2006

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Opdrachtgever: Gemeente Ede

Contactpersonen bij de gemeente Ede: Adri Koch en Carlo van Rijswijk

Auteurs: Henk van Blitterswijk en Fabrice Ottburg

Fotos Zandhagedis: Fabrice Ottburg

Kaart: Arjan Griffioen

E-mail: henk.vanblitterswijk@wur.nl / fabrice.ottburg@wur.nl

Telefoon: 0317 477738 / 03 17 477969

Oktober 2006

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Resultaten	3
2.1. Zandhagedis	3
2.2. Overige waarnemingen dieren en planten	5
3. Conclusies en aanbevelingen	6
Literatuur	7

1. Inleiding

Tijdens overleg met de gemeente Ede over het ENKA terrein, bleek dat de gemeente voor het gehele plangebied Ede Oost behoefte had aan een overzicht van de plekken die geschikt zijn als leefgebied voor de Zandhagedis, *Lacerta agilis*.

Op 3 juli 2006 hebben Fabrice Ottburg en Henk van Blitterswijk een quickscan uitgevoerd in het plangebied Ede-Oost, met uitzondering van het ENKA-terrein (hiervoor waren de gegevens al beschikbaar; Van Blitterswijk, Ottburg en Stumpel, 2005). Tijdens het veldbezoek was het weer onbewolkt, zonnig en met een temperatuur van 32 °C.

2. Resultaten

2.1. Zandhagedis

De gebieden die geschikt zijn voor de zandhagedis, en waar ze naar verwachting ook daadwerkelijk voorkomen, bevinden zich verspreid op de kazerneterreinen en langs de spoorlijn tussen Arnhem en Utrecht (zie kaart, Figuur 1). Om de geschiktheid te beoordelen hebben de volgende criteria een rol gespeeld: de vegetatie, de structuur van de vegetatie, de ligging (expositie) van de terreinen en de aanwezigheid van open zand. Door de hoge temperaturen zijn tijdens dit veldbezoek geen zandhagedissen waargenomen. Tijdens eerder veldbezoek (zomer 2005) zijn langs de spoorlijn wel zandhagedissen waargenomen; hun aanwezigheid was overigens al langere tijd bekend. Dat geldt ook de aanwezigheid van Zandhagedissen op de terreinen ten oosten van de kazernes. Op 19-09-2006 is tijdens de open dag op de kazerneterreinen een subadulte Zandhagedis waargenomen (Stumpel 2006, mondelinge mededeling)

De potentiële habitat van de Zandhagedis is tijdens het veldbezoek handmatig op een kaart ingetekend (Figuur 1 in rood). Later zijn deze terreintjes op een GIS-kaart ingetekend, waarna de oppervlakte is berekend. Op de kazerneterreinen gaat het om overwegend kleine gebiedjes. Deze gebiedjes functioneren in een netwerk van habitats voor de Zandhagedis, waarbij de bronpopulatie zich bevindt op het naastgelegen terrein van de Sysselt.

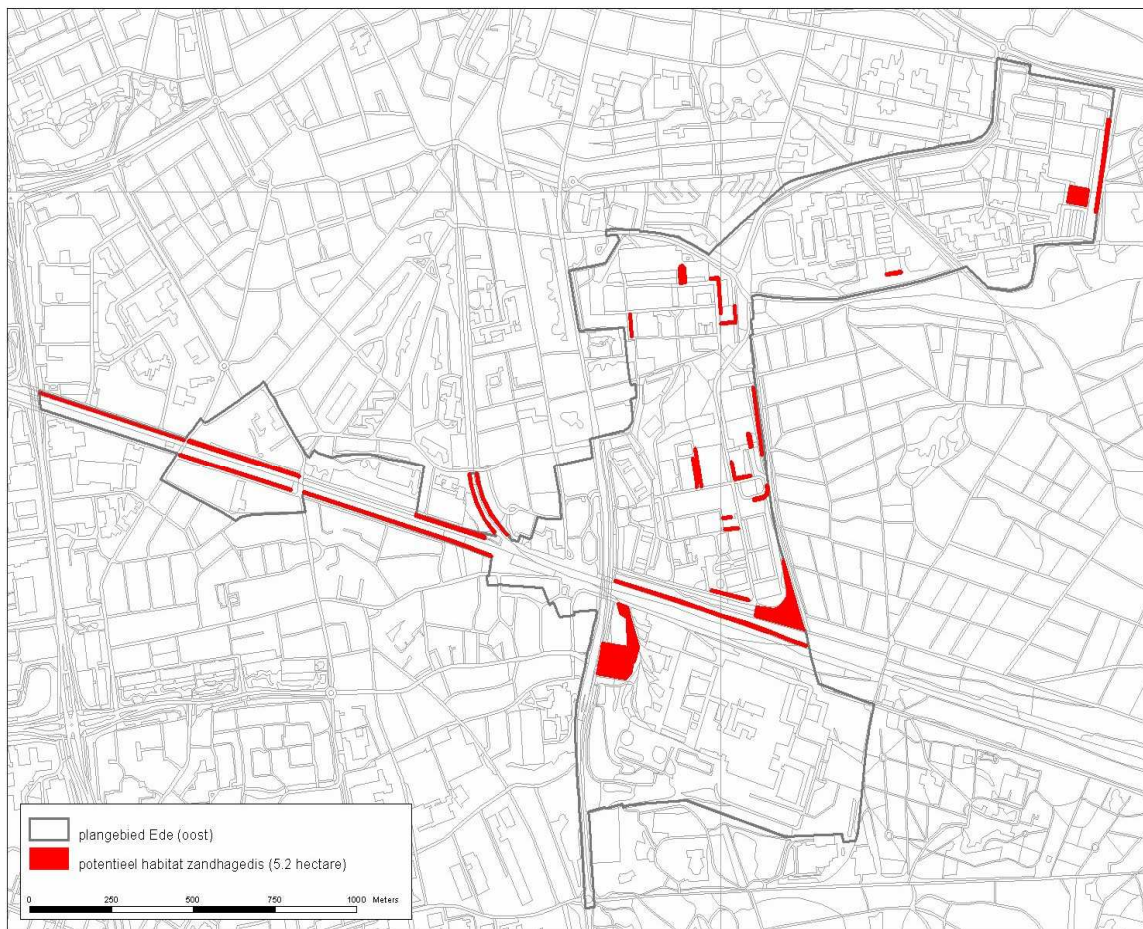
In totaal werd 5,2 hectare aan potentiële habitat voor de zandhagedis aangetroffen. (Dit is zonder de potentiële habitat van 6 hectare op het ENKA-terrein; het totale potentiële compensatiegebied voor Ede Oost is daarmee 11,2 hectare).

Een van de redenen waarom grote delen van de kazerneterreinen ongeschikt zijn voor de zandhagedis, is dat de grasvelden tussen de gebouwen vaak worden gemaaid (gemillimeterd). De perken bestaan voornamelijk uit laurierkers en coniferen, waarbij foerageer-, en verblijfmogelijkheden voor de zandhagedis ontbreken.

Opvallend was ook dat bijna overal de wilde zwijnen ontbraken. Het hekwerk rondom de kazerneterreinen is goed onderhouden waardoor wilde zwijnen het terrein niet op kunnen

komen. Op het nabij gelegen ENKA terrein zorgde de wroetactiviteit voor de zwijnen juist voor geschikte open plekken voor de zandhagedis.

Het is belangrijk om rekening te houden met vestiging van Zandhagedissen als het huidige beheer stopt! Kolonisatie van het kazerneterrein door Zandhagedissen vindt dan plaats vooral door rondtrekkende jonge dieren, vanuit de gebieden langs de spoorlijn, vanuit de nu al geschikte plekken op het kazerneterrein en vanuit de Sysself. Dit kan binnen één seizoen gebeuren.

Figuur 1 Masterplan Ede Oost met potentiële habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) (Uitgezonderd ENKA terrein; daarover is een afzonderlijke rapportage beschikbaar)

2.2. Overige waarnemingen dieren en planten

Hazelworm

Veel randen langs bossen en perken op de kazerneterreinen zijn uitermate geschikt voor de Hazelworm (*Anguis fragilis*) en ook alle beboste ruigten vormen potentiële habitat. Bij gunstige weersomstandigheden zullen ze zeker worden aangetroffen.

Wanneer de habitat in de toekomst zou verdwijnen, zal voor deze soort compensatie plaats moeten vinden. Het is daarom nuttig om nu alvast een indruk te krijgen van de grootte van de populatie Hazelwormen. Dat kan bijvoorbeeld door middel van het leggen van houten plaatjes (waar ze graag onder kruipen) en deze vervolgens controleren op aanwezigheid van de dieren. Dit is een arbeidsintensieve methode, die tenminste één seizoen uitgevoerd dient te worden, met twee controles per week.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn op beide kazerneterreinen waargenomen. Ook is waargenomen dat ze in enkele gebouwen onder de dakpannen invliegen, er is dus sprake van broedgevallen op het kazerneterrein.

Vleermuizen

De aanwezigheid van gaten in de gebouwen (onder andere aan de onderzijde van dakgoten en in boeien), gecombineerd met de grote lengte aan bosranden, lanen, etc, maakt het zeer waarschijnlijk dat er verschillende soorten vleermuizen op de kazerneterreinen voorkomen. Het is aan te bevelen om in een vroeg stadium te inventariseren welke soorten het betreft en waar en in welke aantallen ze voorkomen.

Overige soorten

Tijdens de quickscan voor de zandhagedis is niet doelgericht of volgens een bepaalde methodiek op andere soorten geïnventariseerd. De onderstaande soortenlijst betreft soorten die toevallig zijn waargenomen.

Vogels

- Kleine bonte specht
- Groenling
- Boomklever
- Buizerd
- Gierzwaluw
- Tuinfluiter
- Tjiftjaf
- Vink
- Merel
- Heggemus
- Vlaamse gaai
- Zanglijster

- Goudvink
- Boomvalk

Zoogdieren

- Konijn
- Eekhoorn

Vlinders

- Bruin zandoogje
- Jacobsvlinder

Libellen

- Paardenbijter

Planten

- Breedbladige wespenorchis

3. Conclusies en aanbevelingen

Op de kazerneterreinen is ca. 5,2 hectare geschikt habitat voor de zandhagedis aanwezig. Plekken waar de Zandhagedis voorkomt, genieten bescherming volgens de Flora- en faunawet. Wanneer het leefgebied voor de Zandhagedis vanwege bijvoorbeeld zwaarwegende maatschappelijke belangen toch zou verdwijnen, zal in het plangebied of, wanneer dit niet mogelijk is, elders eenzelfde oppervlakte moeten worden gecompenseerd. Het ontwikkelen van nieuw habitat kan echter enkele jaren duren. Behoud van de nu geschikte plekken heeft daarom de voorkeur, mits er sprake is van voldoende bescherming en adequaat beheer, ook op de langere termijn.

Op de kazerneterreinen is sprake van een grote afwisseling van ruigte, bos, gras, bomenrijen, lanen en plantsoenen. Deze afwisseling maakt het gebied geschikt voor veel verschillende soorten vogels, vleermuizen en andere dieren. Bij de planontwikkeling is het vanuit natuurbelangen zeer gewenst om bestaande infrastructuur te gebruiken, te bouwen op plekken die nu ook zijn bebouwd en bestaand bos en beboste ruigten te handhaven. In het gebied zijn veel kansen om de natuur van het Veluws natuurgebied binnen de grenzen van de nieuw te ontwikkelen woonwijk te halen en op die manier de mogelijk negatieve effecten op de omliggende natuur te verzachten.

Literatuur

Blitterswijk, H. van, F.G.W.A. Ottburg en A.H.P. Stumpel, 2005. *Spint de natuur garen bij de berinrichting van het ENKA-terrein? Inventarisatie van beschermde planten- en diersoorten op het voormalige fabrieksterrein van ENKA in de gemeente Ede en inschatting van de effecten van sanering en berinrichting*. Alterra-rapport 1286, Alterra, Wageningen.

ALTERRA

WAGENINGEN UR

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Henk van Blitterswijk
Fabrice Ottburg
Alterra, oktober 2006

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Opdrachtgever: Gemeente Ede

Contactpersonen bij de gemeente Ede: Adri Koch en Carlo van Rijswijk

Auteurs: Henk van Blitterswijk en Fabrice Ottburg

Fotos Zandhagedis: Fabrice Ottburg

Kaart: Arjan Griffioen

E-mail: henk.vanblitterswijk@wur.nl / fabrice.ottburg@wur.nl

Telefoon: 0317 477738 / 03 17 477969

Oktober 2006

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Resultaten	3
2.1. Zandhagedis	3
2.2. Overige waarnemingen dieren en planten	5
3. Conclusies en aanbevelingen	6
Literatuur	7

1. Inleiding

Tijdens overleg met de gemeente Ede over het ENKA terrein, bleek dat de gemeente voor het gehele plangebied Ede Oost behoefte had aan een overzicht van de plekken die geschikt zijn als leefgebied voor de Zandhagedis, *Lacerta agilis*.

Op 3 juli 2006 hebben Fabrice Ottburg en Henk van Blitterswijk een quickscan uitgevoerd in het plangebied Ede-Oost, met uitzondering van het ENKA-terrein (hiervoor waren de gegevens al beschikbaar; Van Blitterswijk, Ottburg en Stumpel, 2005). Tijdens het veldbezoek was het weer onbewolkt, zonnig en met een temperatuur van 32 °C.

2. Resultaten

2.1. Zandhagedis

De gebieden die geschikt zijn voor de zandhagedis, en waar ze naar verwachting ook daadwerkelijk voorkomen, bevinden zich verspreid op de kazerneterreinen en langs de spoorlijn tussen Arnhem en Utrecht (zie kaart, Figuur 1). Om de geschiktheid te beoordelen hebben de volgende criteria een rol gespeeld: de vegetatie, de structuur van de vegetatie, de ligging (expositie) van de terreinen en de aanwezigheid van open zand. Door de hoge temperaturen zijn tijdens dit veldbezoek geen zandhagedissen waargenomen. Tijdens eerder veldbezoek (zomer 2005) zijn langs de spoorlijn wel zandhagedissen waargenomen; hun aanwezigheid was overigens al langere tijd bekend. Dat geldt ook de aanwezigheid van Zandhagedissen op de terreinen ten oosten van de kazernes. Op 19-09-2006 is tijdens de open dag op de kazerneterreinen een subadulte Zandhagedis waargenomen (Stumpel 2006, mondelinge mededeling)

De potentiële habitat van de Zandhagedis is tijdens het veldbezoek handmatig op een kaart ingetekend (Figuur 1 in rood). Later zijn deze terreintjes op een GIS-kaart ingetekend, waarna de oppervlakte is berekend. Op de kazerneterreinen gaat het om overwegend kleine gebiedjes. Deze gebiedjes functioneren in een netwerk van habitats voor de Zandhagedis, waarbij de bronpopulatie zich bevindt op het naastgelegen terrein van de Sysselt.

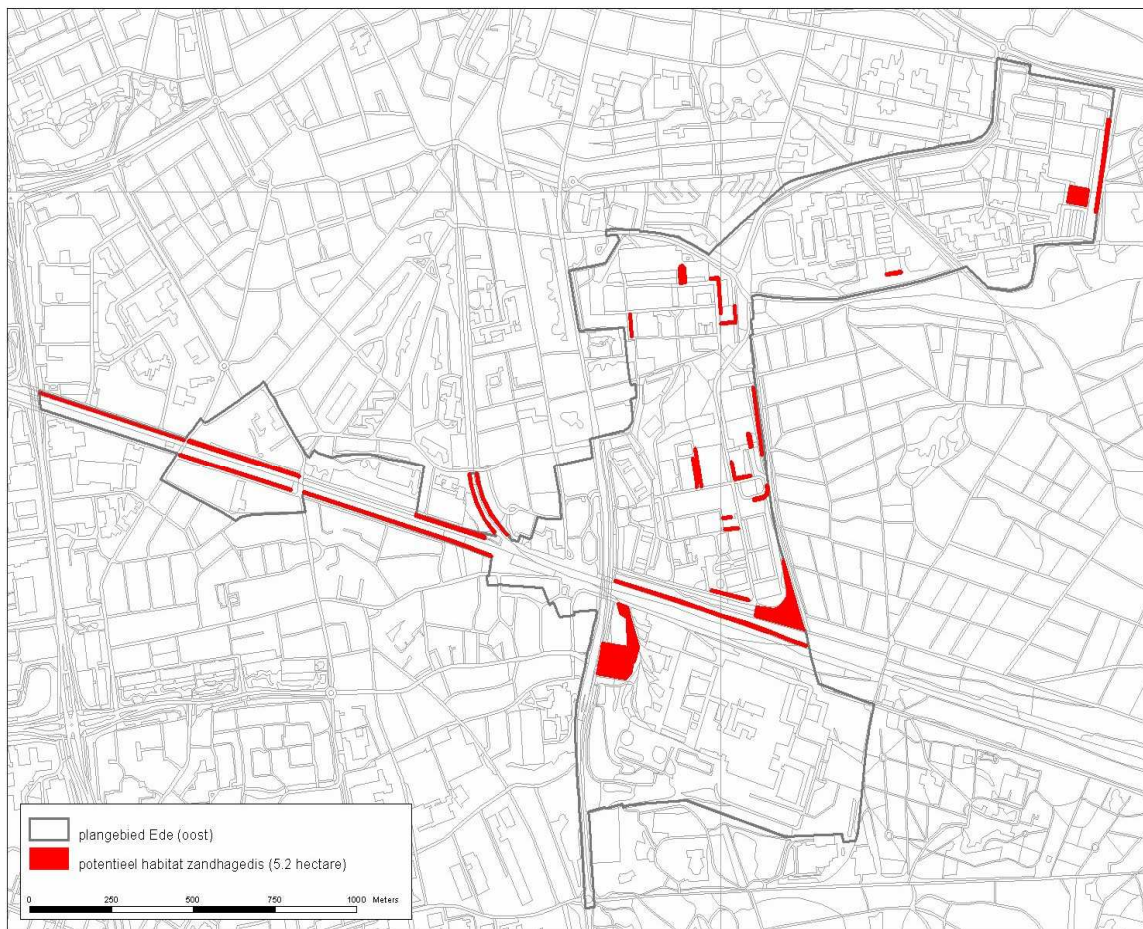
In totaal werd 5,2 hectare aan potentiële habitat voor de zandhagedis aangetroffen. (Dit is zonder de potentiële habitat van 6 hectare op het ENKA-terrein; het totale potentiële compensatiegebied voor Ede Oost is daarmee 11,2 hectare).

Een van de redenen waarom grote delen van de kazerneterreinen ongeschikt zijn voor de zandhagedis, is dat de grasvelden tussen de gebouwen vaak worden gemaaid (gemillimeterd). De perken bestaan voornamelijk uit laurierkers en coniferen, waarbij foerageer-, en verblijfmogelijkheden voor de zandhagedis ontbreken.

Opvallend was ook dat bijna overal de wilde zwijnen ontbraken. Het hekwerk rondom de kazerneterreinen is goed onderhouden waardoor wilde zwijnen het terrein niet op kunnen

komen. Op het nabij gelegen ENKA terrein zorgde de wroetactiviteit voor de zwijnen juist voor geschikte open plekken voor de zandhagedis.

Het is belangrijk om rekening te houden met vestiging van Zandhagedissen als het huidige beheer stopt! Kolonisatie van het kazerneterrein door Zandhagedissen vindt dan plaats vooral door rondtrekkende jonge dieren, vanuit de gebieden langs de spoorlijn, vanuit de nu al geschikte plekken op het kazerneterrein en vanuit de Sysself. Dit kan binnen één seizoen gebeuren.

Figuur 1 Masterplan Ede Oost met potentiële habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) (Uitgezonderd ENKA terrein; daarover is een afzonderlijke rapportage beschikbaar)

2.2. Overige waarnemingen dieren en planten

Hazelworm

Veel randen langs bossen en perken op de kazerneterreinen zijn uitermate geschikt voor de Hazelworm (*Anguis fragilis*) en ook alle beboste ruigten vormen potentiële habitat. Bij gunstige weersomstandigheden zullen ze zeker worden aangetroffen.

Wanneer de habitat in de toekomst zou verdwijnen, zal voor deze soort compensatie plaats moeten vinden. Het is daarom nuttig om nu alvast een indruk te krijgen van de grootte van de populatie Hazelwormen. Dat kan bijvoorbeeld door middel van het leggen van houten plaatjes (waar ze graag onder kruipen) en deze vervolgens controleren op aanwezigheid van de dieren. Dit is een arbeidsintensieve methode, die tenminste één seizoen uitgevoerd dient te worden, met twee controles per week.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn op beide kazerneterreinen waargenomen. Ook is waargenomen dat ze in enkele gebouwen onder de dakpannen invliegen, er is dus sprake van broedgevallen op het kazerneterrein.

Vleermuizen

De aanwezigheid van gaten in de gebouwen (onder andere aan de onderzijde van dakgoten en in boeien), gecombineerd met de grote lengte aan bosranden, lanen, etc, maakt het zeer waarschijnlijk dat er verschillende soorten vleermuizen op de kazerneterreinen voorkomen. Het is aan te bevelen om in een vroeg stadium te inventariseren welke soorten het betreft en waar en in welke aantallen ze voorkomen.

Overige soorten

Tijdens de quickscan voor de zandhagedis is niet doelgericht of volgens een bepaalde methodiek op andere soorten geïnventariseerd. De onderstaande soortenlijst betreft soorten die toevallig zijn waargenomen.

Vogels

- Kleine bonte specht
- Groenling
- Boomklever
- Buizerd
- Gierzwaluw
- Tuinfluiter
- Tjiftjaf
- Vink
- Merel
- Heggemus
- Vlaamse gaai
- Zanglijster

- Goudvink
- Boomvalk

Zoogdieren

- Konijn
- Eekhoorn

Vlinders

- Bruin zandoogje
- Jacobsvlinder

Libellen

- Paardenbijter

Planten

- Breedbladige wespenorchis

3. Conclusies en aanbevelingen

Op de kazerneterreinen is ca. 5,2 hectare geschikt habitat voor de zandhagedis aanwezig. Plekken waar de Zandhagedis voorkomt, genieten bescherming volgens de Flora- en faunawet. Wanneer het leefgebied voor de Zandhagedis vanwege bijvoorbeeld zwaarwegende maatschappelijke belangen toch zou verdwijnen, zal in het plangebied of, wanneer dit niet mogelijk is, elders eenzelfde oppervlakte moeten worden gecompenseerd. Het ontwikkelen van nieuw habitat kan echter enkele jaren duren. Behoud van de nu geschikte plekken heeft daarom de voorkeur, mits er sprake is van voldoende bescherming en adequaat beheer, ook op de langere termijn.

Op de kazerneterreinen is sprake van een grote afwisseling van ruigte, bos, gras, bomenrijen, lanen en plantsoenen. Deze afwisseling maakt het gebied geschikt voor veel verschillende soorten vogels, vleermuizen en andere dieren. Bij de planontwikkeling is het vanuit natuurbelangen zeer gewenst om bestaande infrastructuur te gebruiken, te bouwen op plekken die nu ook zijn bebouwd en bestaand bos en beboste ruigten te handhaven. In het gebied zijn veel kansen om de natuur van het Veluws natuurgebied binnen de grenzen van de nieuw te ontwikkelen woonwijk te halen en op die manier de mogelijk negatieve effecten op de omliggende natuur te verzachten.

Literatuur

Blitterswijk, H. van, F.G.W.A. Ottburg en A.H.P. Stumpel, 2005. *Spint de natuur garen bij de berinrichting van het ENKA-terrein? Inventarisatie van beschermde planten- en diersoorten op het voormalige fabrieksterrein van ENKA in de gemeente Ede en inschatting van de effecten van sanering en berinrichting*. Alterra-rapport 1286, Alterra, Wageningen.

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Henk van Blitterswijk
Fabrice Ottburg
Alterra, oktober 2006

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Opdrachtgever: Gemeente Ede

Contactpersonen bij de gemeente Ede: Adri Koch en Carlo van Rijswijk

Auteurs: Henk van Blitterswijk en Fabrice Ottburg

Fotos Zandhagedis: Fabrice Ottburg

Kaart: Arjan Griffioen

E-mail: henk.vanblitterswijk@wur.nl / fabrice.ottburg@wur.nl

Telefoon: 0317 477738 / 03 17 477969

Oktober 2006

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Resultaten	3
2.1. Zandhagedis	3
2.2. Overige waarnemingen dieren en planten	5
3. Conclusies en aanbevelingen	6
Literatuur	7

1. Inleiding

Tijdens overleg met de gemeente Ede over het ENKA terrein, bleek dat de gemeente voor het gehele plangebied Ede Oost behoefte had aan een overzicht van de plekken die geschikt zijn als leefgebied voor de Zandhagedis, *Lacerta agilis*.

Op 3 juli 2006 hebben Fabrice Ottburg en Henk van Blitterswijk een quickscan uitgevoerd in het plangebied Ede-Oost, met uitzondering van het ENKA-terrein (hiervoor waren de gegevens al beschikbaar; Van Blitterswijk, Ottburg en Stumpel, 2005). Tijdens het veldbezoek was het weer onbewolkt, zonnig en met een temperatuur van 32 °C.

2. Resultaten

2.1. Zandhagedis

De gebieden die geschikt zijn voor de zandhagedis, en waar ze naar verwachting ook daadwerkelijk voorkomen, bevinden zich verspreid op de kazerneterreinen en langs de spoorlijn tussen Arnhem en Utrecht (zie kaart, Figuur 1). Om de geschiktheid te beoordelen hebben de volgende criteria een rol gespeeld: de vegetatie, de structuur van de vegetatie, de ligging (expositie) van de terreinen en de aanwezigheid van open zand. Door de hoge temperaturen zijn tijdens dit veldbezoek geen zandhagedissen waargenomen. Tijdens eerder veldbezoek (zomer 2005) zijn langs de spoorlijn wel zandhagedissen waargenomen; hun aanwezigheid was overigens al langere tijd bekend. Dat geldt ook de aanwezigheid van Zandhagedissen op de terreinen ten oosten van de kazernes. Op 19-09-2006 is tijdens de open dag op de kazerneterreinen een subadulte Zandhagedis waargenomen (Stumpel 2006, mondelinge mededeling)

De potentiële habitat van de Zandhagedis is tijdens het veldbezoek handmatig op een kaart ingetekend (Figuur 1 in rood). Later zijn deze terreintjes op een GIS-kaart ingetekend, waarna de oppervlakte is berekend. Op de kazerneterreinen gaat het om overwegend kleine gebiedjes. Deze gebiedjes functioneren in een netwerk van habitats voor de Zandhagedis, waarbij de bronpopulatie zich bevindt op het naastgelegen terrein van de Sysselt.

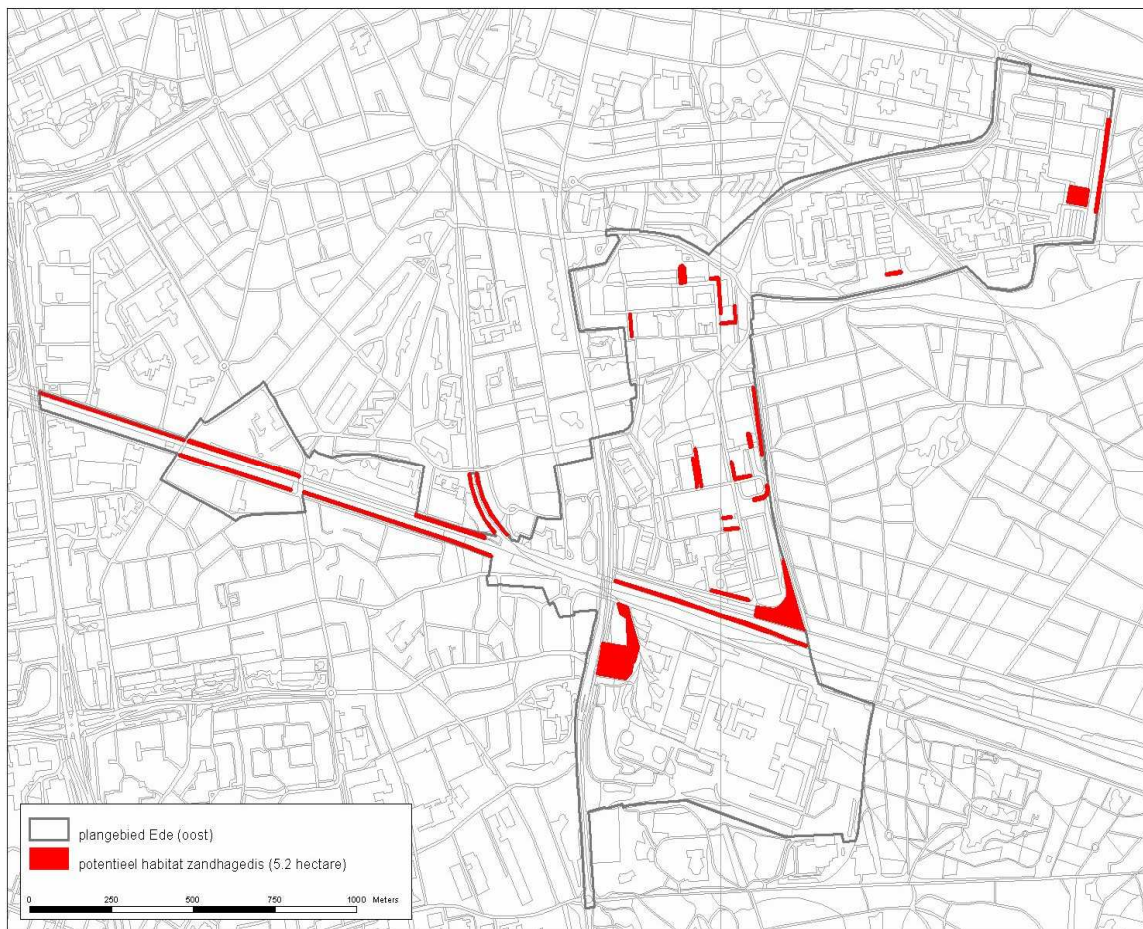
In totaal werd 5,2 hectare aan potentiële habitat voor de zandhagedis aangetroffen. (Dit is zonder de potentiële habitat van 6 hectare op het ENKA-terrein; het totale potentiële compensatiegebied voor Ede Oost is daarmee 11,2 hectare).

Een van de redenen waarom grote delen van de kazerneterreinen ongeschikt zijn voor de zandhagedis, is dat de grasvelden tussen de gebouwen vaak worden gemaaid (gemillimeterd). De perken bestaan voornamelijk uit laurierkers en coniferen, waarbij foerageer-, en verblijfmogelijkheden voor de zandhagedis ontbreken.

Opvallend was ook dat bijna overal de wilde zwijnen ontbraken. Het hekwerk rondom de kazerneterreinen is goed onderhouden waardoor wilde zwijnen het terrein niet op kunnen

komen. Op het nabij gelegen ENKA terrein zorgde de wroetactiviteit voor de zwijnen juist voor geschikte open plekken voor de zandhagedis.

Het is belangrijk om rekening te houden met vestiging van Zandhagedissen als het huidige beheer stopt! Kolonisatie van het kazerneterrein door Zandhagedissen vindt dan plaats vooral door rondtrekkende jonge dieren, vanuit de gebieden langs de spoorlijn, vanuit de nu al geschikte plekken op het kazerneterrein en vanuit de Sysself. Dit kan binnen één seizoen gebeuren.

Figuur 1 Masterplan Ede Oost met potentiële habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) (Uitgezonderd ENKA terrein; daarover is een afzonderlijke rapportage beschikbaar)

2.2. Overige waarnemingen dieren en planten

Hazelworm

Veel randen langs bossen en perken op de kazerneterreinen zijn uitermate geschikt voor de Hazelworm (*Anguis fragilis*) en ook alle beboste ruigten vormen potentiële habitat. Bij gunstige weersomstandigheden zullen ze zeker worden aangetroffen.

Wanneer de habitat in de toekomst zou verdwijnen, zal voor deze soort compensatie plaats moeten vinden. Het is daarom nuttig om nu alvast een indruk te krijgen van de grootte van de populatie Hazelwormen. Dat kan bijvoorbeeld door middel van het leggen van houten plaatjes (waar ze graag onder kruipen) en deze vervolgens controleren op aanwezigheid van de dieren. Dit is een arbeidsintensieve methode, die tenminste één seizoen uitgevoerd dient te worden, met twee controles per week.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn op beide kazerneterreinen waargenomen. Ook is waargenomen dat ze in enkele gebouwen onder de dakpannen invliegen, er is dus sprake van broedgevallen op het kazerneterrein.

Vleermuizen

De aanwezigheid van gaten in de gebouwen (onder andere aan de onderzijde van dakgoten en in boeien), gecombineerd met de grote lengte aan bosranden, lanen, etc, maakt het zeer waarschijnlijk dat er verschillende soorten vleermuizen op de kazerneterreinen voorkomen. Het is aan te bevelen om in een vroeg stadium te inventariseren welke soorten het betreft en waar en in welke aantallen ze voorkomen.

Overige soorten

Tijdens de quickscan voor de zandhagedis is niet doelgericht of volgens een bepaalde methodiek op andere soorten geïnventariseerd. De onderstaande soortenlijst betreft soorten die toevallig zijn waargenomen.

Vogels

- Kleine bonte specht
- Groenling
- Boomklever
- Buizerd
- Gierzwaluw
- Tuinfluiter
- Tjiftjaf
- Vink
- Merel
- Heggemus
- Vlaamse gaai
- Zanglijster

- Goudvink
- Boomvalk

Zoogdieren

- Konijn
- Eekhoorn

Vlinders

- Bruin zandoogje
- Jacobsvlinder

Libellen

- Paardenbijter

Planten

- Breedbladige wespenorchis

3. Conclusies en aanbevelingen

Op de kazerneterreinen is ca. 5,2 hectare geschikt habitat voor de zandhagedis aanwezig. Plekken waar de Zandhagedis voorkomt, genieten bescherming volgens de Flora- en faunawet. Wanneer het leefgebied voor de Zandhagedis vanwege bijvoorbeeld zwaarwegende maatschappelijke belangen toch zou verdwijnen, zal in het plangebied of, wanneer dit niet mogelijk is, elders eenzelfde oppervlakte moeten worden gecompenseerd. Het ontwikkelen van nieuw habitat kan echter enkele jaren duren. Behoud van de nu geschikte plekken heeft daarom de voorkeur, mits er sprake is van voldoende bescherming en adequaat beheer, ook op de langere termijn.

Op de kazerneterreinen is sprake van een grote afwisseling van ruigte, bos, gras, bomenrijen, lanen en plantsoenen. Deze afwisseling maakt het gebied geschikt voor veel verschillende soorten vogels, vleermuizen en andere dieren. Bij de planontwikkeling is het vanuit natuurbelangen zeer gewenst om bestaande infrastructuur te gebruiken, te bouwen op plekken die nu ook zijn bebouwd en bestaand bos en beboste ruigten te handhaven. In het gebied zijn veel kansen om de natuur van het Veluws natuurgebied binnen de grenzen van de nieuw te ontwikkelen woonwijk te halen en op die manier de mogelijk negatieve effecten op de omliggende natuur te verzachten.

Literatuur

Blitterswijk, H. van, F.G.W.A. Ottburg en A.H.P. Stumpel, 2005. *Spint de natuur garen bij de berinrichting van het ENKA-terrein? Inventarisatie van beschermde planten- en diersoorten op het voormalige fabrieksterrein van ENKA in de gemeente Ede en inschatting van de effecten van sanering en berinrichting*. Alterra-rapport 1286, Alterra, Wageningen.

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Henk van Blitterswijk
Fabrice Ottburg
Alterra, oktober 2006

Notitie

Quickscan habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in het kader van Masterplan Ede-Oost

Opdrachtgever: Gemeente Ede

Contactpersonen bij de gemeente Ede: Adri Koch en Carlo van Rijswijk

Auteurs: Henk van Blitterswijk en Fabrice Ottburg

Fotos Zandhagedis: Fabrice Ottburg

Kaart: Arjan Griffioen

E-mail: henk.vanblitterswijk@wur.nl / fabrice.ottburg@wur.nl

Telefoon: 0317 477738 / 03 17 477969

Oktober 2006

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Resultaten	3
2.1. Zandhagedis	3
2.2. Overige waarnemingen dieren en planten	5
3. Conclusies en aanbevelingen	6
Literatuur	7

1. Inleiding

Tijdens overleg met de gemeente Ede over het ENKA terrein, bleek dat de gemeente voor het gehele plangebied Ede Oost behoefte had aan een overzicht van de plekken die geschikt zijn als leefgebied voor de Zandhagedis, *Lacerta agilis*.

Op 3 juli 2006 hebben Fabrice Ottburg en Henk van Blitterswijk een quickscan uitgevoerd in het plangebied Ede-Oost, met uitzondering van het ENKA-terrein (hiervoor waren de gegevens al beschikbaar; Van Blitterswijk, Ottburg en Stumpel, 2005). Tijdens het veldbezoek was het weer onbewolkt, zonnig en met een temperatuur van 32 °C.

2. Resultaten

2.1. Zandhagedis

De gebieden die geschikt zijn voor de zandhagedis, en waar ze naar verwachting ook daadwerkelijk voorkomen, bevinden zich verspreid op de kazerneterreinen en langs de spoorlijn tussen Arnhem en Utrecht (zie kaart, Figuur 1). Om de geschiktheid te beoordelen hebben de volgende criteria een rol gespeeld: de vegetatie, de structuur van de vegetatie, de ligging (expositie) van de terreinen en de aanwezigheid van open zand. Door de hoge temperaturen zijn tijdens dit veldbezoek geen zandhagedissen waargenomen. Tijdens eerder veldbezoek (zomer 2005) zijn langs de spoorlijn wel zandhagedissen waargenomen; hun aanwezigheid was overigens al langere tijd bekend. Dat geldt ook de aanwezigheid van Zandhagedissen op de terreinen ten oosten van de kazernes. Op 19-09-2006 is tijdens de open dag op de kazerneterreinen een subadulte Zandhagedis waargenomen (Stumpel 2006, mondelinge mededeling)

De potentiële habitat van de Zandhagedis is tijdens het veldbezoek handmatig op een kaart ingetekend (Figuur 1 in rood). Later zijn deze terreintjes op een GIS-kaart ingetekend, waarna de oppervlakte is berekend. Op de kazerneterreinen gaat het om overwegend kleine gebiedjes. Deze gebiedjes functioneren in een netwerk van habitats voor de Zandhagedis, waarbij de bronpopulatie zich bevindt op het naastgelegen terrein van de Sysselt.

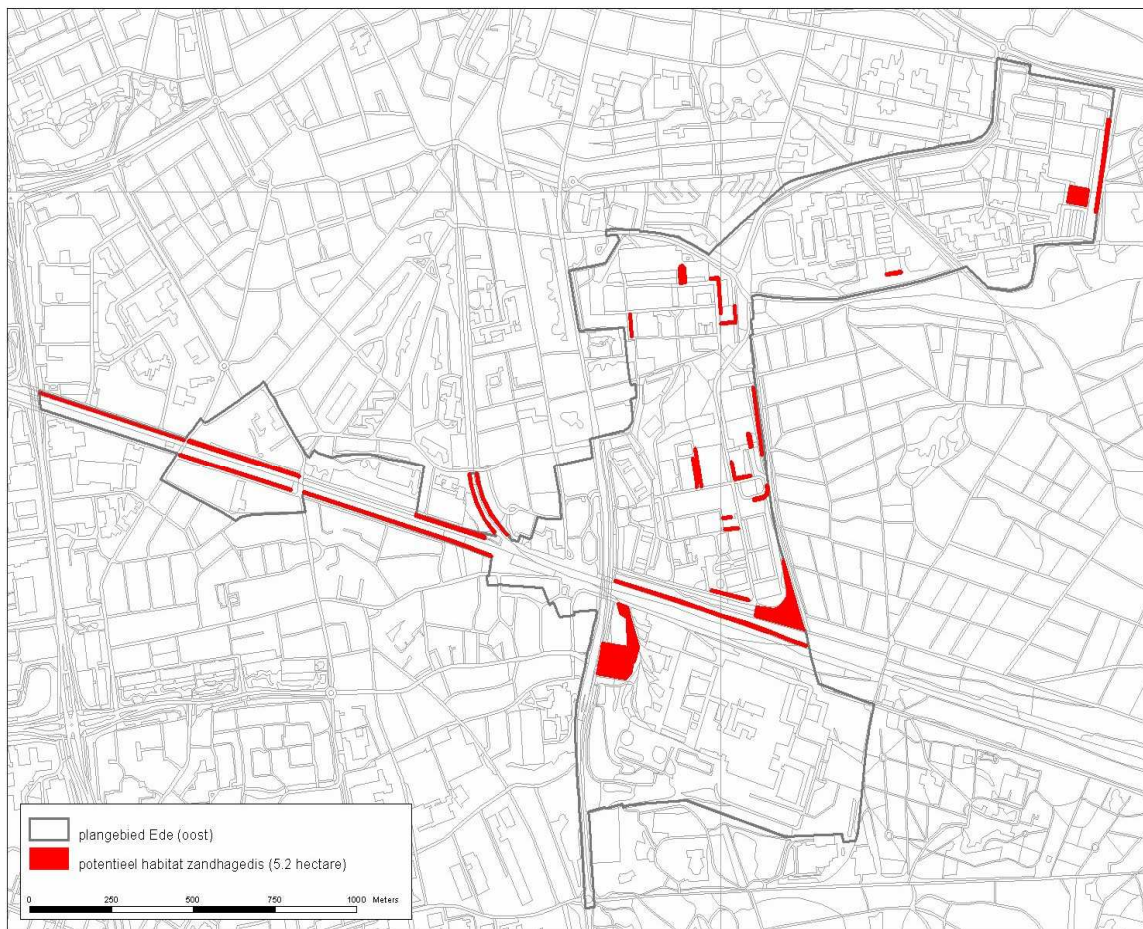
In totaal werd 5,2 hectare aan potentiële habitat voor de zandhagedis aangetroffen. (Dit is zonder de potentiële habitat van 6 hectare op het ENKA-terrein; het totale potentiële compensatiegebied voor Ede Oost is daarmee 11,2 hectare).

Een van de redenen waarom grote delen van de kazerneterreinen ongeschikt zijn voor de zandhagedis, is dat de grasvelden tussen de gebouwen vaak worden gemaaid (gemillimeterd). De perken bestaan voornamelijk uit laurierkers en coniferen, waarbij foerageer-, en verblijfmogelijkheden voor de zandhagedis ontbreken.

Opvallend was ook dat bijna overal de wilde zwijnen ontbraken. Het hekwerk rondom de kazerneterreinen is goed onderhouden waardoor wilde zwijnen het terrein niet op kunnen

komen. Op het nabij gelegen ENKA terrein zorgde de wroetactiviteit voor de zwijnen juist voor geschikte open plekken voor de zandhagedis.

Het is belangrijk om rekening te houden met vestiging van Zandhagedissen als het huidige beheer stopt! Kolonisatie van het kazerneterrein door Zandhagedissen vindt dan plaats vooral door rondtrekkende jonge dieren, vanuit de gebieden langs de spoorlijn, vanuit de nu al geschikte plekken op het kazerneterrein en vanuit de Sysselet. Dit kan binnen één seizoen gebeuren.

Figuur 1 Masterplan Ede Oost met potentiële habitat voor de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) (Uitgezonderd ENKA terrein; daarover is een afzonderlijke rapportage beschikbaar)

2.2. Overige waarnemingen dieren en planten

Hazelworm

Veel randen langs bossen en perken op de kazerneterreinen zijn uitermate geschikt voor de Hazelworm (*Anguis fragilis*) en ook alle beboste ruigten vormen potentiële habitat. Bij gunstige weersomstandigheden zullen ze zeker worden aangetroffen.

Wanneer de habitat in de toekomst zou verdwijnen, zal voor deze soort compensatie plaats moeten vinden. Het is daarom nuttig om nu alvast een indruk te krijgen van de grootte van de populatie Hazelwormen. Dat kan bijvoorbeeld door middel van het leggen van houten plaatjes (waar ze graag onder kruipen) en deze vervolgens controleren op aanwezigheid van de dieren. Dit is een arbeidsintensieve methode, die tenminste één seizoen uitgevoerd dient te worden, met twee controles per week.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn op beide kazerneterreinen waargenomen. Ook is waargenomen dat ze in enkele gebouwen onder de dakpannen invliegen, er is dus sprake van broedgevallen op het kazerneterrein.

Vleermuizen

De aanwezigheid van gaten in de gebouwen (onder andere aan de onderzijde van dakgoten en in boeien), gecombineerd met de grote lengte aan bosranden, lanen, etc, maakt het zeer waarschijnlijk dat er verschillende soorten vleermuizen op de kazerneterreinen voorkomen. Het is aan te bevelen om in een vroeg stadium te inventariseren welke soorten het betreft en waar en in welke aantallen ze voorkomen.

Overige soorten

Tijdens de quickscan voor de zandhagedis is niet doelgericht of volgens een bepaalde methodiek op andere soorten geïnventariseerd. De onderstaande soortenlijst betreft soorten die toevallig zijn waargenomen.

Vogels

- Kleine bonte specht
- Groenling
- Boomklever
- Buizerd
- Gierzwaluw
- Tuinfluiter
- Tjiftjaf
- Vink
- Merel
- Heggemus
- Vlaamse gaai
- Zanglijster

- Goudvink
- Boomvalk

Zoogdieren

- Konijn
- Eekhoorn

Vlinders

- Bruin zandoogje
- Jacobsvlinder

Libellen

- Paardenbijter

Planten

- Breedbladige wespenorchis

3. Conclusies en aanbevelingen

Op de kazerneterreinen is ca. 5,2 hectare geschikt habitat voor de zandhagedis aanwezig. Plekken waar de Zandhagedis voorkomt, genieten bescherming volgens de Flora- en faunawet. Wanneer het leefgebied voor de Zandhagedis vanwege bijvoorbeeld zwaarwegende maatschappelijke belangen toch zou verdwijnen, zal in het plangebied of, wanneer dit niet mogelijk is, elders eenzelfde oppervlakte moeten worden gecompenseerd. Het ontwikkelen van nieuw habitat kan echter enkele jaren duren. Behoud van de nu geschikte plekken heeft daarom de voorkeur, mits er sprake is van voldoende bescherming en adequaat beheer, ook op de langere termijn.

Op de kazerneterreinen is sprake van een grote afwisseling van ruigte, bos, gras, bomenrijen, lanen en plantsoenen. Deze afwisseling maakt het gebied geschikt voor veel verschillende soorten vogels, vleermuizen en andere dieren. Bij de planontwikkeling is het vanuit natuurbelangen zeer gewenst om bestaande infrastructuur te gebruiken, te bouwen op plekken die nu ook zijn bebouwd en bestaand bos en beboste ruigten te handhaven. In het gebied zijn veel kansen om de natuur van het Veluws natuurgebied binnen de grenzen van de nieuw te ontwikkelen woonwijk te halen en op die manier de mogelijk negatieve effecten op de omliggende natuur te verzachten.

Literatuur

Blitterswijk, H. van, F.G.W.A. Ottburg en A.H.P. Stumpel, 2005. *Spint de natuur garen bij de berinrichting van het ENKA-terrein? Inventarisatie van beschermde planten- en diersoorten op het voormalige fabrieksterrein van ENKA in de gemeente Ede en inschatting van de effecten van sanering en berinrichting*. Alterra-rapport 1286, Alterra, Wageningen.